

TCP-PIAT समाचार

तराई सिंचित कृषि प्रबद्धन प्राविधिक सहायता परियोजना “पानीको अधिकतम उपयोग, बजारमुखी उत्पादनमा जोड”

अंक ६

बैशाख-जेष्ठ , २०८१

शाखा नहर १७ मा सिंचाइ सेवा शुल्क सङ्कलनमा तिब्रता

शाखा नहर १० मा खेतमा पानी व्यवस्थापनमा सुधार

TCP-PIATको संयुक्त समन्वय समितिको ५ औ बैठकद्वारा परियोजनाडिजाइन म्याट्रिक्सका लक्ष्यका केही सूचकहरू सशोधन

कन्काई सिंचाइ व्यवस्थापन कार्यालयका प्रमुख तथा TCP-PIAT परियोजना प्रबन्धक श्री उमेश कुमार सुजखुले तराई सिंचित कृषि प्रबद्धन प्राविधिक सहायता परियोजना (TCP-PIAT) को संयुक्त समन्वय समितिको मिति २०८० चैत्र २१ गते (अप्रिल ३, २०२४) को ५ औ बैठकमा परियोजनाका (क) पानी वितरण योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन, (ख) वार्षिक मर्मतसम्मार्योजना तर्जुमा र त्यसको कार्यान्वयन, र (ग) सिंचाइ सेवा शुल्क सङ्कलन सम्बन्धी तिन सूचकहरूको परियोजना अन्तिम लक्ष्य मान परिमार्जन गर्न प्रस्ताव पेश गर्नु भएको थियो । परियोजनाका हाल सम्मको उपलब्धि, परियोजनाको बाँकी अवधि र अन्य कटिनाई तथा चुनौतीहरूको समीक्षाका आधारमा बैठकले ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाइ मन्त्रालय र जापान अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग नियोगलाई यी सूचकहरूको लक्ष्य मान परिमार्जन गर्न सफारिस गरेको छ । शिवसताक्षी, झापा स्थित कन्काई नहर जल उपभोक्ता संस्थाको बैठक हलमा आयोजित समितिको ५ औ बैठक भौतिक तथा भर्चुवल उपस्थितिमा सम्पन्न भएको थियो । बैठकको अध्यक्षता ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाइ मन्त्रालयका सहसचिव श्री शिशir कोइराला द्वारा भर्चुवल रुपमा भएको थियो भने, बैठकको संयोजन जलस्रोत तथा सिंचाइ विभागका उपमहानिर्देशक तथा परियोजना निर्देशक श्री टीकाराम बरालले र बैठक संचालन वरिष्ठ डिमिजनल इन्जिनियर श्री मनोज पन्थले गर्नु भएको थियो ।

माथि उल्लिखित सूचकहरूको लागि लक्ष्य मानहरू परिमार्जन गर्न आवश्यक भएको पुष्टि गर्दै, शिवसताक्षी नगरपालिकाका मेयर श्री मेगाहाड थोप्रा, गौरीगञ्ज गाउँपालिकाका अध्यक्ष श्री फुलवति राजवंशी, कोशी प्रदेशका खेनेपानी, सिंचाइ तथा ऊर्जा मन्त्रालयका सचिव श्री प्रदीप बान्तवाले विश्वव्यापी रूपमा फैलिएको कोमिड-१९ को असर, मुल नहरको हेड वर्क्स र शाखा नहरहरूको मर्मत सम्बार कार्य र तराइका अन्य सिंचाइ प्रणालीहरूमा विस्तार गरिने कन्काई मोडेलको पुष्टि र प्रमाणीकरण गर्नु पर्ने जस्ता कार्यालाई ध्यानमा राखी परियोजनाको अवधि कम्तीमा दुई वर्ष थप थप गर्न नेपाल सरकार र जापान अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग नियोगलाई अनुरोध गर्नुभएको थियो । यो बैठकमा सबै सहभागीहरूले यो अनुरोधलाई एकमतमा समर्थन गर्दै परियोजना अवधि थप थप गर्न जोड दिएका थिए । जाइका नेपालको तफ्काट वरिष्ठ प्रतिनिधि श्री केनिचिरो ईन्जिनियर परियोजनाको कार्यसम्पादन र वस्तुगतरूपमा देखिएको प्रभावहरू प्रति खुसी व्यक्त गर्दै यो संदेश जाइका मुख्यालय, टोकियो, जापान समक्ष पेश गर्ने बैठकलाई अवगत गराउनु भएको थियो ।

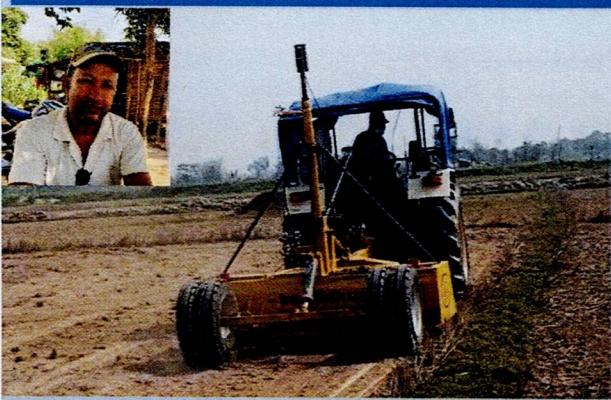
कन्काई सिंचाइ प्रणाली क्षेत्रमा यान्त्रिक विधिवाट धान रोपण प्रदर्शन सम्पन्न

शिवसताक्षी नगरपालिकाका मेयर द्वारा ट्रान्सप्लान्टरबाट धान रोपाइको उद्घाटन

चैते धानको प्रबद्धन, उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि, उत्पादन लागत न्यूनीकरण र कृषि श्रमिक अभावको चुनौती सामना गर्न कृपकहरूलाई कृषि ज्ञान केन्द्र झापाले TCP-PIAT, कन्काई सिंचाइ प्रणाली कमाण्ड क्षेत्र अवस्थित चार पालिकाका कृषि विकास शाखा (शिवसताक्षी, कमल, गौरादह र गौरीगञ्ज) र साना किसान कृषि सहकारीहरूको सहकार्यमा गत २०८० फागुन महिनामा यान्त्रिक विधिवाट धान रोपण प्रदर्शन गरेको थियो । यस क्षेत्रका धेरै कृपकहरूले यो प्रदर्शन यस अधि सुनेका सम्म वा कुनै फार्महरूमा देखेका भए पनि कसेसे पनि यसको प्रभाकारिता र फाईदाहारू स्वयं अनुभव गरेका थिएन् । २०८० को चैते धान सिजनमा कन्काई सिंचाइ प्रणाली क्षेत्रका १६ स्थानमा यो प्रविधि प्रदर्शन संचालन गरिएको थियो जसमा कृषि ज्ञान केन्द्रले ट्रान्सप्लान्टरको भाडा आफै व्यहोरी ३ वटा ट्रान्सप्लान्टर उपलब्ध गराएका थिए । कार्यक्रममा सहभागी कृपकहरूले मेसिनबाट धान रोपण प्रविधिको प्रशंसा गरेका छन् । प्रदर्शनमा भाग लिएका कृपकहरू धान रोपण समय र लागत खर्चमा धेरै बचत भएकोमा यो विधि प्रति सन्तुष्ट तथा उत्साहित भएका छन् । साथै कृपकहरू यो प्रविधिवाट उत्पादन समेत वृद्धि भई आम्दानी बढ़नेमा दुक्क देखिन्छन् । यो प्रविधिलाई आगामी वर्षा र वसन्त क्रतुहरूमा थप विस्तार गर्ने कृषि ज्ञान केन्द्र, स्थानीय सरकारहरू, TCP-PIAT र प्रदर्शनमा भाग लिएका कृपकहरूले बालीको अवस्थालाई विशेषरूपमा अनुगमन गरिरहेका छन् । यो मेसिनको मुख्य समस्या भनेको यसको मूल्य हो । प्रति एक थान मेसिनको मुख्य करिब ने.रु. २८ लाख पर्ने भएकोले आम कृपकको क्षमता बाहिर देखिन्छ । तर यो प्रविधिको प्रयोगबाट परम्परागत प्रविधिको तुलनामा ३० प्रतिशत सम्म उत्पादन लागत बचत हुने र उत्पादन १० देखि १५ प्रतिशत सम्म वृद्धि हुने कृषि ज्ञान केन्द्रका प्रमुख श्री सागर विष्ट भनु हुन्छ ।

कमल गाउँपालिका स्थित बालुबारी कृषक समूहले लेजर ल्यान्ड लेभलरद्वारा सम्याइएको जग्गामा यान्त्रिक धान रोपण प्रविधिद्वारा चैते धान रोपण

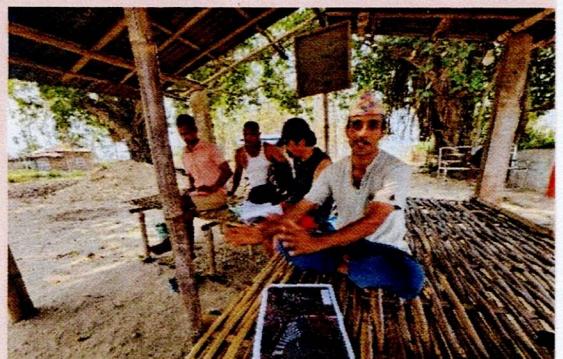

कमल गा.पा. बडा नं १ का बालुबारी कृषक समूह द्वारा शाखा नहर १४ मा ल्यान्ड लेभलर द्वारा जग्गा सम्याउदै

समूहले परम्परागत सामान्य हाते रोपण विधि तथा यान्त्रिक रोपाई कृषिविधिमा सहभागी कृषकहरू निकै उत्साहित र आशाबादी देखिन्छन् । यान्त्रिक विधिवाट रोपाई गरेको धान बोटमा औसत ३६ देखि ४० वटा सम्म गांज हालेको पाइएको छ जहाँ परम्परागत हाते रोपण विधिमा २४-२५ संख्यामा मात्र गांज हालेको कृषकहरू भन्दछन् । त्यसैगरी कृषकहरूले लेजर ल्यान्ड लेभलर द्वारा सम्याइएको खेतमा पानीको सक्षम उपयोग भएको, धानको बोट पनि राम्ररी बढेको, र एउटा बोट बाट धेरै गांजहरू आएकोमा खुशी छन् । शाखा नहर समिति-१४ र बालुबारी कृषक समूहका अध्यक्ष श्री फणिन्द्रप्रसाद भण्डारी भन्नु हुन्छ, “हाम्रो बालुबारी कृषक समूह आगामी दिनमा स्थानीय कृषकहरूका लागि प्रविधि हस्तान्तरण र प्रदर्शनीका लागि राम्रो स्रोत बन्ने र अन्य कृषकहरूलाई पनि खेतीवाट दिगो आम्दानीका लागि आधुनिक प्रविधिको प्रयोग गरी व्यावसायिक र सामूहिक खेती गर्नका लागि प्रोत्साहित गर्नेछ ।” समूहको आगामी वर्षी र हिउद मौसमदेखि बजारमुखी कृषि पद्धतिलाई लागू गर्ने योजना छ ।

अध्यक्ष गणेशबहादुर माहाराजीको पहलमा गौरादह नगरपालिकाको बडा नम्बर ९ मा पानी वितरण र व्यावसायिक कृषि प्रवर्द्धनमा सुधार

कन्काई सिंचाइ प्रणालीका नहरहरू पुराना, जीर्ण छन् र कृषकहरूको खेतमा पानी वितरण गर्न आधारभूत सिंचाइ संरचनाहरू छैनन् भन्ने कुरा सबै जल उपभोक्ताहरू जानकार छन् । नियमित रूपमा सफाइ गर्नु पर्ने शाखा नहरहरू पर्याप्त श्रोतको अभावमा त्यसै रहेका छन् । TCP-PIAT को पहलमा नर्पे फिल्ड च्यानलहरू निर्माण गर्नु पर्ने र पुरानालाई मर्मत गर्नु पर्ने जिम्मेवारी प्रति उपभोक्ताहरू जानकार छन् तर श्रोतको अभाव चुनौतिको रूपमा रहेको छ । जल उपभोक्ता समितिको मुख्य स्रोत भनेको सिंचाइ सेवा शुल्क हो, जुन सिचित क्षेत्रको आधारमा प्रत्येक जल उपभोक्तावाट वार्षिक रूपमा सङ्कलन गरिन्छ । जल उपभोक्ताहरूको अनिच्छाका कारण सिंचाइ सेवा शुल्क सङ्कलन विगत पाँच वर्षको सङ्कलन दर र रकम हेर्दा हालका वर्षहरूमा घट्दै गएको छ, । गत निर्वाचन पछि गठन भएको वर्तमान मूल नहर समिति र शाखा नहर समितिहरूले पानी वितरण प्रणालीमा सुधार गर्ने, नहरहरूको समयमै सफाइ र मर्मत सम्भार गर्ने, सिंचाइ सेवा शुल्क सङ्कलन दर र रकम बढाउने लक्ष्य लिएका छन् । नहर समितिलाई सिंचाइ सेवा शुल्क सङ्कलन र पानी वितरण प्रणालीमा सुधारहरू बीचको अन्तरसम्बन्ध बारे राम्रो जानकारी छ, जसले गर्दा समतामुलक पानी वितरण मार्फत सिंचाइ र कृषिलाई एकीकृत गर्न सकिन्छ । सबै शाखा नहर समिति र अध्यक्षहरू मध्ये शाखा नहर समिति १७ का अध्यक्ष गणेशबहादुर माहाराजीको प्रयास र पहल प्रशंसनीय छ । सिंचाइ सेवा शुल्क सङ्कलन शाखा नहर समिति सँग सम्बन्धित सामाजिक जिम्मेवारी हो भन्ने कुरा बारे उहाँ जानकार हुनुहुन्छ । शाखा नहर समिति १७ ले गत आ.व. २०७९/८० मा सिंचाइ सेवा शुल्क बापत रु ३६०००/-सङ्कलन गरेको थिए र यो रकम सो नहर समितिको विगत ४ वर्षको सङ्कलन दर भन्दा बढी हो । उपरोक्त बाहेक, ज्यालादारी श्रमिक बिना शाखा नहर -१७ मा थुप्रिएको अत्यधिक बालुवा, फोहर सफा गर्न सम्भव नभएकोले श्री महाराजीको पहल र समन्वयमा शाखा नहर-१७ का केही खण्डको सफाइका लागि गौरादह नगरपालिकाले प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम (PMEP) बाट ज्याला बेहोर्ने गरि श्रमिकहरू समेत उपलब्ध गराएको छ । यसबाहेक, गौरादह नगरपालिकाले उहाँको अनुरोधमा शाखा नहर समितिलाई खेतको पानी निकासको लागि विभिन्न साइजका २१ थान ह्युम पाइप उपलब्ध गराएको छ । उहाँको सामाजिक काम प्रतिको मेहनत र इमानदारीतालाई कदर गर्दै गौरादह नगरपालिकाका मेयरले उक्त समितिलाई सहयोग गरेको हो । यसका अतिरिक्त, उहाले आफ्नो शाखा नहर १७ का केही खण्डहरू मर्मत गर्न कन्काई सिंचाइ व्यवस्थापन कार्यालयबाट समेत सहयोग प्राप्त गर्नु भएको छ । उहाँका प्रतिबद्धता, कार्यशैली र कामहरूलाई उहाँका शाखा नहरका उपभोक्ताहरूको समेत साथ छ । यसबाट पानी वितरण प्रणालीमा धेरै सुधार भएको छ । फलस्वरूप, आगामी वर्षहरूमा सिंचाइ सेवा शुल्क सङ्कलन दर र रकम बढानेमा उहाँ आशाबादी हुनुहुन्छ । उहाँ भन्नु हुन्छ, “शाखा नहर १७ का जल उपभोक्ताहरू कृषि व्यावसायिकरण तर्फ लागेका छन्, बजारमुखी कृषि उत्पादनमा सक्रिय रूपमा सहभागी भइरहेका छन्, र उनीहरूको व्यवहारमा क्रमशः परिवर्तन हुदैछ ।” उहाँ स्वयं उदाहरणीय व्यावसायिक कृषक मात्र नभई वहाँबाट अन्य कृषकहरू पनि प्रेरित भएका छन् ।

शाखा समिति १७ अन्तर्गत प्रशाखा समितिका सदस्यहरूलाई सिंचाइ सेवा शुल्क सङ्कलनमा सहयोग गर्न हुदै श्री माहाराजी

नहर संरक्षण र सिंचाइ सेवा शुल्क सङ्कलन अभियान २०८० मा स्थानीय सरकार कियाशील

स्थानीय सरकार द्वारा जारी नहर संरक्षण र सिंचाई सेवा शुल्क सम्बन्धी सार्वजनिक सुचना

संस्थाले यो विवरणि भूल नहर समितिका उपाध्यक्ष श्री वेदनिधि अधिकारीको संयोजनमा नहर संरक्षण अभियान र सचिव श्री बाबुराम बस्नेतको संयोजनमा सिंचाई सेवा शुल्क सङ्कलन अभियान २०८० गरी दुई छुट्टाछुट्टै दुइ अभियान सुख गरेको छ। उहाँहरु दुवै स्थानीय सरकार, सामुदायिक विद्यालय र सार्वजनिक, निजी र सहकारी लगायतका प्रमुख सरोकारवालाहरूसँग समन्वय गर्ने लगायतका कार्यहरु गर्दै हुन् हुन्छ। श्री अधिकारी नहर संरक्षण सम्बन्धी गतिविधिहरूको निरीक्षण गर्नु हुन्छ र श्री बस्नेतले सिंचाई सेवा शुल्क सङ्कलन मामिलाहरू हेर्नुहुन्छ। भूल समितिले यस्ता अभियानका लागि समितिहरू गठन गर्नुका साथै अभियानको गतिविधिको नियमित अनुगमन, आवश्यक निर्देशन दिने र प्रमुख सरोकारवालाहरूसँग समन्वय गर्ने जस्ता कार्यहरु गर्दै आएको छ।

कन्काई नहर जल उपभोक्ता संस्था भूल समितिका सचिव श्री बाबुराम बस्नेत आ.व. २०८०/८१ मा सिंचाई सेवा शुल्क सङ्कलनको निर्धारित लक्ष्य हासिल हुनेमा विश्वस्त

(कन्काई नहर जल उपभोक्ता संस्था भूल नहर समितिका सचिव तथा सिंचाई सेवा शुल्क सङ्कलन उपसमितिका संयोजक श्री बाबुराम बस्नेतसँग परियोजनाका जल उपभोक्ता संस्था विज श्री राम नारायण क्षेत्री द्वारा लिएको अन्तर्वर्ती)

१. हालका वर्षहरूमा सिंचाई सेवा शुल्क सङ्कलनको दर र रकम घट्दै गएको छ।

तपाईंको विचारमा, तपाईंको संस्थाको शुल्क सङ्कलनको मुख्य चुनौतीहरू के हुन्? किन जल उपभोक्ताहरू सिंचाई सेवा शुल्क समयमै तिर्न आनाकानी गरेका होलान्?

यो संस्था ले सामना गरेको सबैभन्दा ठूलो चुनौती भनेको जल उपभोक्ताहरूले आफ्नो माग तथा आवश्यकता अनुसार समयमै पानी नपाउनु हो। हामी सबैलाई थाहा छ कि यो सिंचाई प्रणाली लगभग ४० वर्ष भन्दा बढी धेरै पुरानो हो। त्यसैले धेरै संरचनाहरूको मर्मत, सम्भार र प्रतिस्थापनको पर्खाईमा रहेका छन्। तर जल उपभोक्ता संस्था संग यी कार्यहरु गर्न आवश्यक श्रोतको अभाव छ। नहरहरूमा समुचित पानी वितरण सुनिश्चित गर्न धेरै अवरोध तथा चुनौतीहरू छन्। खेतमा पानी समयमै र आवश्यक मात्रामा नपुरेकै कारणहरूले विगतमा धेरै कृषकहरू नहर सफा गर्नुको औचित्य महसुस नगरेका र निस्किय भएका हुन्। सबै शाखा नहर समितिहरू समान रूपमा सक्रिय छैनन्। पानी वितरण प्रणालीमा सुधार गर्न र तिनीहरू शुल्क सङ्कलनमा ध्यान पनि दिने नगरेको पाईन्छ। कितिपय नहरहरु नवनिर्मित सडक र भौतिक पूर्वाधारहरूबाट अतिक्रमित छ, धेरै ठाउँमा घरायसी फोहोरहरू थुप्रिएर नहर उपयोग गर्न नसकिने अवस्थामा रहेका छन्। यस्ता क्रियाकलापहरूबाट सिंचाई सेवा शुल्क उठाउन बाधा पुनर्नन्दै भयो।

२. के तपाईं यी परिस्थितिमा सुधार हुनेमा विश्वस्त हुनु हुन्छ?

अवश्य, म विश्वस्त छु। धेरै जल उपभोक्ताहरूले JICAको सहयोगमा संचालित TCP-PIAT को कार्यान्वयनबाट पानी वितरण प्रणालीमा उत्साहजनक रूपमा सुधारहरू भएको महसुस गरेका छन्। फिल्ड च्यानल निर्माणको काम अधि बढिरहेको छ, संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारको समन्वयात्मक सहयोग बढ्दै गएको छ। विभिन्न खण्डमा नहरहरूको मर्मत सम्भार सन्तोषजनक रूपमा भइरहेको छ। उपलब्ध सहयोग पर्याप्त नभए पनि सुधार देखिन थालेको छ। जल उपभोक्ता संस्था सक्रियतामा बढ्दि भएको छ। परियोजनाले सिंचाई र कृषि निकायलाई एकै ठाउँमा ल्याएको तथा कृषकहरू बजारमुखी कृषि प्रणाली अपनाउन सहयोग र सेवा पाउन थालेका छन्।

३. यदि त्यसो हो भने, के यो आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा सिंचाई सेवा शुल्क सङ्कलन दर र रकम वृद्धि हुन्छ त?

पछै, यो वर्ष सिंचाई सेवा शुल्क सङ्कलन दर र रकम वृद्धि हुनेछ। हामी संस्थाले राखेको सिंचाई सेवा शुल्क सङ्कलन लक्ष्य करिब रु २४ लाख हासिल नहुने म कुनै पनि कारण देखिन। पानी वितरण प्रणालीमा हालैका सुधारहरू, विगतको वार्षिक चक्रीय सिंचाई प्रणालीलाई तिन दिने/साप्ताहिक वितरण प्रणालीमा परिवर्तन गरेको, TCP-PIAT को सहकार्यमा कृषि ज्ञान केन्द्र र स्थानीय सरकारहरू द्वारा संचालित प्रविधि प्रदर्शन कार्यक्रमहरू तथा बजारमुखी कृषि प्रवर्द्धन सम्बन्धी गतिविधिहरूबाट जल उपभोक्ताहरू धेरै उत्साहित छन्। अझै, कन्काई सिंचाई व्यवस्थापन कार्यालयले जल उपभोक्ता संस्था संग को समन्वयमा सिंचाई सेवा शुल्क सङ्कलनकर्ता हरूलाई प्रशिक्षण समेत प्रदान गरि सकेको छ। हाल सिंचाई शुल्क सङ्कलन लक्ष्य पछै हासिल गर्नेछ।

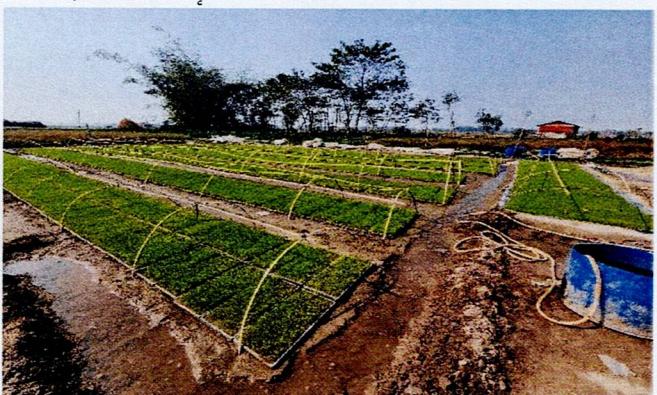
शिवसताकी, जनता स्थित ज.उ.स.को सभा भवनमा मिति २०८० चैत्र २९ मा सम्पन्न परियोजनाको संयुक्त समन्वय समितिको ५ औं बैठक को दृश्य

शिवसताकी नगरपालिकाको बैठक कक्षमा मिति २०८० फागुन ४ मा वसेको परियोजना कार्य टोलीको १८ औं बैठकको दृश्य

गोरादह नगरपालिकाका मेयर द्वारा गोरादहमा ट्रान्सप्लान्टर मेशिन द्वारा धान रोपाईको उद्घाटन

ट्रान्सप्लान्टर मेशिन द्वारा धान रोपाईको लागि गोरीगङ्ग १ का कृषक द्वारा प्लाइट्रे मा राखिएको चैते धानको चित्र

शाखा नहर समितिका अध्यक्षहरूलाई गोरादह ९ स्थित शाखा नहर -२० मा परियोजना द्वारा नहर सम्मान सम्बन्धि स्थलगत तालिम दिइदै

कोशी प्रदेशका सिचाइ क्षेत्रका कर्मचारीहरूलाई परियोजना द्वारा कन्काई सिचाइ व्यवस्थापन कार्यालयमा मिति २०८० माघ १९-२२ सम्म जी.आई.एस. सम्बन्धि तालिम संचालनको दृश्य

शाखा नहर ०४ का ढाल्पा द्वारा नहरमा संहज पानी संचालनका लागि नहरको झार, विस्त्र सफा गर्दै

गोरादह नगरपालिका द्वारा नहर संरक्षण तथा सिचाइ सेवा शुल्क सङ्कलन सम्बन्धि छलफल गर्न गोरादह -९ का अध्यक्षको अध्यक्षतामा सरोकारवालाहरूको आम मेलाको दृश्य